

VLADIMIR ŽUŽEK

TRIDESET LET DELOVANJA TURISTIČNEGA DRUŠTVA V ŠKOFJI LOKI

Iz zgodovine turističnega razvoja v Jugoslaviji je znano le nekaj podrobnosti, celotne slike o razvoju turističnih krajev do danes nimamo. Rezultati dosedanjih raziskav kažejo, da so bila prva turistična društva v Jugoslaviji ustanovljena pred 114 leti, in sicer leta 1868 na Hvaru ter v Vrnjački Banji. Samo pet let kasneje, leta 1873, je bila v Vincarjih ustanovljena škofjeloška kopališka družba in to leto imamo lahko za začetek turistične dejavnosti v Škofji Loki. Leta 1895, to je pred 87 leti, pa je malo mesto Škofja Loka ustanovilo svoje Olepševalno društvo, ki je skrbelo za obnovo poti, sprehajališč in olepšavo mesta vse do prve svetovne vojne. Takoj po prvi svetovni vojni je to društvo prizadevno nadaljevalo delo do druge svetovne vojne. Nato je sledilo obdobje absolutne stagnacije, ki je trajalo vse do leta 1952, ko se začne turistična dejavnost v Škofji Loki ponovno rahlo oživljati.

Škofja Loka. Glavni trg pred prvo svetovno vojno. Fotoarhiv F. Planina

USTANOVNI OBČNI ZBOR

Prvega aprila leta 1952 se je v prostorih »rdečega kotička« Mestnega ljudskega odbora Škofja Loka v zgradbi št. 38 na Mestnem trgu ob 19. uri zbralo 41 udeležencev na ustanovnem občnem zboru in ustanovilo TURISTIČNO DRUŠTVO ŠKOFJA LOKA.

Na ustanovnem zboru izvoljeni prvi upravni in nadzorni odbor Turističnega društva se je konstituiral na sestanku 7. aprila v mali sobi Mestnega gostinskega podjetja (Krona) takole: Stevo Šink, predsednik; Tone Pirc, podpredsednik; Vladimir Žužek, tajnik; Geza Koložvari, blagajnik; Stane Remškar, gospodar; Janko Regvat, propagandist; Ivan Brodar, Karl Plestenjak, Franc Reš, Anton Ogrin, Mara Pehar, kap. Branko Popov in kap. Radovan Tomanič, člani. Nadzorni odbor: Ivo Plestenjak, Franc Žebre in Jože Babič.

Predsednik pripravljalnega odbora in prvi predsednik Turističnega društva notar Stevo Šink je na ustanovnem zboru obširno orisal dejavnost bivšega Olepševalnega društva v Škofji Loki, katerega delo naj bi nadaljevalo novo društvo.

DELOVNI PROGRAM

Delo Turističnega društva je bilo mnogo širše od bivšega Olepševalnega društva, ker je bilo treba misliti na gradnjo raznih turističnih objektov in naprav, ki bodo vabile turiste, za kar ima Loka s svojo okolico vse naravne pogoje. Prva društvena pravila iz leta 1952 so namreč zahtevala sodelovanje pri sestavi urbanistično-regulacijskih načrtov v zvezi s turizmom in so dovoljevala društvu gospodarsko in komunalno dejavnost. Namen TD je bil aktivno podpirati mobilizacijo ljudskih množic za graditev in ureditev turističnih naprav in razvijati in pospeševati turizem z uveljavljanjem dveh osnovnih načel turizma: narodno-gospodarsko in socialno-politično.

Zanimivo je, da se je o tem razpravljalo že na ustanovnem zboru leta 1952, na katerem so diskutanti predlagali: gradnjo hotela, gradnjo kopališča, asfaltiranje cest, ureditev gostinstva, sprehajališč in parkov. Dokaz, da so društvo upoštevali, je, da je društvo prisostvovalo pri sestavi mestnega proračuna, ko so se iz pozicije komunalne dejavnosti dotirala sredstva Turističnega društva Škofja Loka.

Škofja Loka po prvi svetovni vojni. Foto-
arhiv F. Planina

SREDSTVA ZA RAZVOJ TURIZMA

Lep začetek in prirodne in kulturne znamenitosti kraja ne zadostujejo, če se ne razvija omrežje raznih gostinskih in turističnih objektov in naprav, cest in prometa, kar je pogoj za razvoj turizma. Politika turizma je bila, da se vlagajo sredstva samo v razvite turistične centre Gorenjske, kot so: Bled, Bohinj, Kranjska Gora. Ker so Loko imeli za nerazvito turistično področje, nikdar ni dobila za turistični razvoj potrebnih sredstev. Tako politiko so vodili še nadaljnjih 20 let in zato ni slučaj, da je raven turističnega gospodarstva v Skofji Loki in v obeh dolinah relativno nizka, ker je bil turizem tod vse do leta 1972 zapostavljen. To je za Loko nedvomno zgodovinska napaka v regionalni in turistični ter infrastrukturni politiki gorenjske regije.

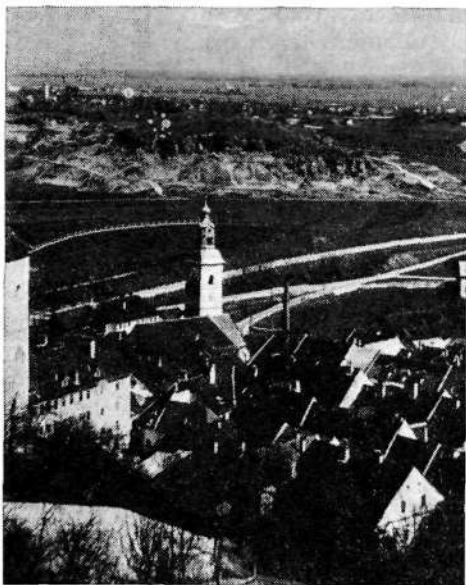
Pri trditvi, da je bila panoga turizma še nadaljnjih dvajset let zapostavljena, je mišljeno tole: Škofja Loka ni vlagala sredstev v primarne turistične objekte, ki so:

— družbeni gostinski objekti za prenočevanje in prehrano: hoteli, moteli, turistična naselja, penzioni, prenočišča, campingi, restavracije, kavarne-slaščičarne in podobno;

— objekti mladinskega turizma; planinski domovi in kočje; penzijski objekti zasebnih gostincev in kmetov.

Naložb pa tudi ni bilo, če so pa bile, so bile preskromne, vlagali so jih v sekundarne turistične objekte, ki so:

— odprta in zaprta kopališča, športne naprave in drugi objekti za aktivno rekreacijo in razvedrilo; parkirni prostori in garaže; žičnice za prevoz turistov in smučišča; objekti komunalnega in cestnega omrežja za medsebojno povezovanje primarnih in sekundarnih turističnih objektov in za povezavo teh objektov s splošnim komunalnim omrežjem.

Skofja Loka ok. leta 1925. Fotoarhiv F. Planina

Skofja Loka, kapucinska cerkev ok. leta 1928. Fotoarhiv F. Planina

Turistično mesto tudi ni dovolj razvito, če v kraju manjka kulturna in telesnokulturna dejavnost.

Turistično društvo pa je obstajalo in nadaljevalo svoje življenje vse do današnjih dni. Nesebični člani, voljeni v upravne in druge odbore, so z dobro voljo vztrajali in iz leta v leto s skromnimi sredstvi požrtvovalno potiskali voz turizma k napredku. Če je bil ta napredek še tako skromen, bil je napredek, ki ga ne kaže pozabiti.

PRVO DESETLETJE 1952—1962

Kljub vsemu lahko trdimo, da je bilo prvo desetletno obdobje (1952 do 1962) obdobje oživljanja in pripravljanja za razvoj turistične dejavnosti v Škofji Loki. V tem času je Škofja Loka ob aktivnosti Turističnega društva doživela preporod. Delovanje društva se je odražalo predvsem v komunalni dejavnosti, v propagandi in v akcijah za olepšavo mesta in njegove okolice s prepričanjem, da je urejenost kraja prvi pogoj za dobro počutje tako loškega prebivalca kot tujega gosta. Elektrificirali so mesto in okolico, asfaltirali loške ulice in cesto na kolodvor, obnovili so dotrajane vodovodne, kanalizacijske in električne instalacije in mnogo drugega.

Turistično društvo je odločno zahtevalo, da izdelajo perspektivni in operativni načrt za turistični razvoj Škofje Loke in ustanove biro in avtobusno podjetje. S pomočjo naprednih Ločanov so nabavili prvi turistični avtobus »Saurer« in tako je društvu uspelo 5. januarja 1953 odpreti na Mestnem trgu prvi potovalni urad (današnji lokal »Borovo«). Ta potovalni urad, za katerega je spodbudo dalo Turistično društvo, je 15. marca 1954 začel prodajati vse vrste vozovnic in z decentralizacijo avtobusnega prometa SAP začel svojo razvojno pot kot turistično podjetje »Transturist«.

Leta 1954 se je društvo močno potegovalo za razvoj mesta. Predlagalo je, da se pred mestom in na kolodvoru zgradi moderna avtobusna postaja s čakalnico, bifejem, turistično poslovalnico, trafikom, trgovino, frizerjem in drugimi dejavnostmi, ki so potrebne prehodnemu gostu.

Leta 1955 je bila organizirana proslava 50-letnice obstoja Turistične zveze Slovenije in 60-letnice škofjeloške turistično-olepševalne dejavnosti. Istega leta je muzejsko društvo prevzelo delo arheoloških raziskav in izkopavanja na Kranclju. Turistično društvo pa je obnovilo in slavnostno otvorilo pot — sprehajališče od Kobile do Starega gradu. Opozorilne table na Mestnem trgu so opozarjale na zelenorumenene markacije, ki so vodile po novih poteh, po sprehajališčih, in na kopališče. Iz leta v leto so urejali nasade, postavili stalne klopi, očistili pročelja mnogih hiš in cvetje na oknih je ponovno okrasilo Loko.

Vodna drča, imenovana »tobogan«, na kopališču Turističnega društva je bila novost, ki jo daleč naokrog še niso poznali. Prinesla je toliko veselja mladim in starim kopalcem, da se od jutra do večera niso mogli zvrstiti.

Pri prvi pomembni prireditvi »Beneška noč« na Poljanščici je sodeloval veslaški klub, pri prvih meddruštvenih avtobusnih izletih pa muzejsko društvo.

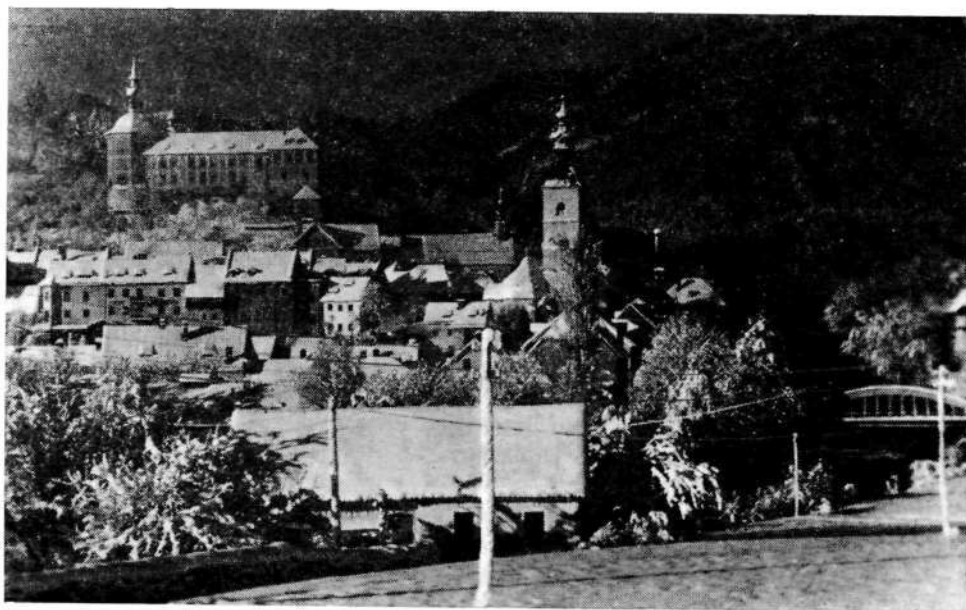
Nagradna tekmovanja in turistični tedni

V tem obdobju so bila značilna nagradna tekmovanja za olepšavo mesta, prirejanje turističnih tednov in turističnih razstav. S kakšnim veseljem in prizadevanjem so turistični delavci želeli dvigniti turistično zavest Ločanov, priča tale izvleček iz letaka, ki so bili leta 1955 raztroseni po Loki in okolici:

Škofja Loka ok. leta 1929. Fotoarhiv F. Planina

*»Nagradno tekmovanje za vse prebivalce mesta Škofja Loka in okolice!
Škofja Loka s svojo okolico se zaradi prirodnih lepot razvija v pomembno turistično mesto. Z razvojem turizma v našem kraju se bo razvijalo mesto v gospodarskem in kulturnem pogledu, kar bo vsekakor v korist tudi posamezn-*

Škofja Loka ok. leta 1930. Fotoarhiv F. Planina

niku — Ločanu. Zaradi tega bo Turistično društvo v Škofji Loki organiziralo turistični teden, ki bo v času od 31. julija do 7. avgusta 1955. Pozivamo vse prebivalce mesta Škofje Loke in okolice, da nam pomagajo pri organizaciji našega prvega tedna s tem, da pokažejo, koliko ljubijo svoj kraj. Za to pomoč je pripravilo Turistično društvo več denarnih nagrad v skupnem znesku 100.000 dinarjev, ki bodo razdeljene za kulturni izgled našega mesta z okolico:

1. za najlepše gojene cvetlice na oknih;
2. za najbolj urejeno dvorišče, vrt in čistočo okoli zgradbe;
3. za najboljšo fotografijo Škofje Loke in okolice ter prirodnih lepot;
4. za oddajo tujskih sob ali prenočišč v lastnem stanovanju tujcem — leto-viščarjem med sezono. (Lastnik sobe bo prejel poleg redne tarife do 100.— din od nočnine še lepo denarno nagrado za najlepše opremljeno sobo ter nagrado za največ oddanih nočnin.)

Ocenjevanje bo po posebnih komisijah med vso sezono. Prosimo vas, da odboru Turističnega društva pomagate pri ocenjevanju in nas obveščate o najbolj prizadevnih prebivalcih. Posebne nagrade so predvidene tudi našemu gostinstvu in trgovskemu omrežju:

1. za najbolj kulturno postrežbo,
2. za najlepše urejene, higienske in čiste lokale,
3. za najlepše aranžirane izložbe v tednu turizma.

Vse to mora imeti Loka vedno. Do poudarka in izraza pa mora priti prav posebno v prvem turističnem tednu, na katerega vas že danes vabimo in vas prosimo, da se nagradnega tekmovanja udeležite.«

Rezultat: Za uspešno organizacijo turističnega tedna je Turistična zveza Slovenije nagradila škofjeloško Turistično društvo s četrto nagrado v znesku 75.000 din.

Škofja Loka — turistično mesto

V tem plodnem desetletju je bilo še nekaj zanimivih dejanj. Leta 1957 je predlagalo Turistično društvo, da se pri ObLO ustanovi Svet za turizem in gostinstvo. Organizirali so tečaje za turistične vodnike. Pričeli so s kreditiranjem turističnih sob. Postavili so informativno-propagandne table na Jeperci in v Kranju, ki so vabile goste v Loko. Leta 1958 je odbor društva predlagal, naj pristojni občinski organ skliče konferenco vseh gostinskih in turističnih delavcev zaradi reševanja gostinske problematike, ki je bila še vedno žgoča v Loki. Leta 1959 so predlagali, da ObLO sprejme sklep, da se Škofja Loka prizna kot turistično mesto.

V Puštalu je bil zamišljen turistično-rekreacijski center, ki je bil zasnovan v načrtu Turističnega društva, prišlo pa je samo do otvoritve novega kopališča v juniju 1959. leta in nikdar do končne realizacije centra.

Pridobivanje prvih gostov

Kako se je Turistično društvo prizadevalo za pridobivanje gostov, je dokumentirano z letnim poročilom VIII. občnega zbora leta 1960, ki govori o rezultatih turistične sezone v letu 1959, in sicer:

»Dne 20. 4. 1959 smo poslali na turistično propagandno potovanje zastopnika Turističnega društva v naslednje kraje: Zagreb, Novi Sad, Osijek, Sombor, Beograd. Obiskal je vse potovalne agencije, turistične urade in uredništva pomembnejših lokalnih časopisov. Pri tem je razdelil 500 prospektov Gorenjske turistične zveze Kranj, 500 prospektov Turističnega društva Škofja Loka, nekaj

razglednic Škofje Loke in 2.000 letakov s cenikom gostinskih uslug in opisom turističnih privlačnosti mesta in okolice v srbohrvaškem jeziku. Naš zastopnik je dajal tudi ustna navodila o prometnih zvezah s Škofjo Loko.

Drugo propagandno akcijo je napravil U. O. s povabilom vseh novinarjev in šalterskih uradnikov iz navedenih mest, da obišejo Škofjo Loko in ostanejo tu na 4-dnevnem turistično-propagandnem tečaju, kar je bilo z velikim uspehom izvršeno.

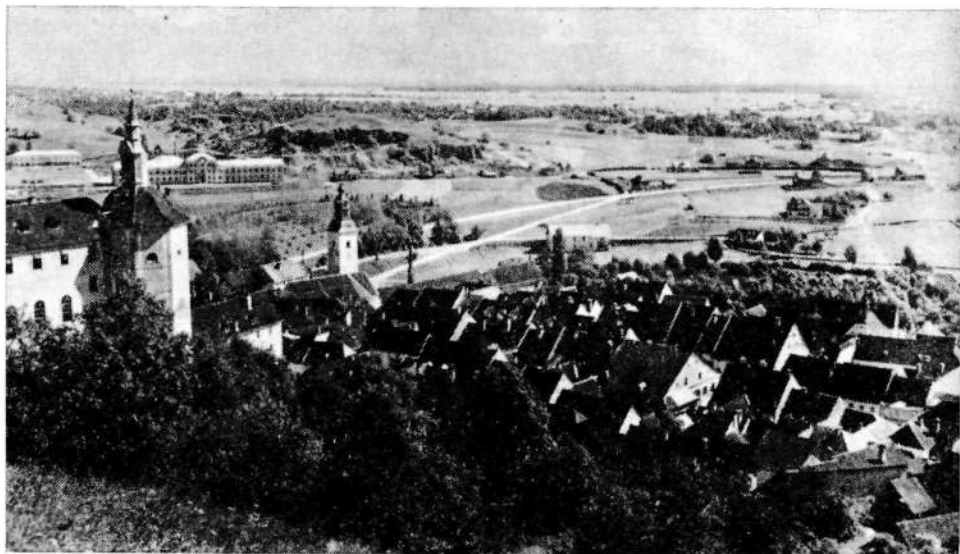
Rezultat: Uspeh se je pokazal z velikim dotokom gostov v letni sezoni 1959 z 8.540 nočitvami. Porast prenočitev napram preteklemu letu je presegal celo 70 %.

Iz tega zaključujemo, da se mora Škofja Loka v bodoče posvetiti intenzivnejši nalogi gradnje novih turističnih kapacitet, ker v nasprotnem lahko močno zaostanemo na polju graditve turističnega gospodarstva.« Tako je zapisano v letnem poročilu Turističnega društva leta 1960.

Naj bo kakorkoli, ni toliko važna ugotovitev, s kakšnimi sredstvi je Loka želela oživljati turistično razpoloženje. Dejstvo je, da so v teh prvih desetih letih delovanja Turističnega društva pri pripravah preobrazbe in preporoda Loke v turistično mesto sodelovali prav vsi: občinski organi, družbene organizacije, gospodarstvo in prebivalstvo. To obdobje je bilo najaktivnejše, ker je mesto hotelo imeti turizem!

DRUGO DESETLETJE 1962—1972

Ko so se razmere normalizirale, ko so se prav vsi prizadevali, da bi Škofja Loka obnovila tradicijo in začela turistično misliti, ko je bilo vloženo že mnogo truda in dela za razvoj turizma, ko se pojavijo prvi letoviščarji kot oznanjevalci pomladi, ko se je turizem rahlo oživljal, je nastopilo usodno leto 1962, leto nepričakovane smrtne obsodbe škofjeloškega turizma.

Škofja Loka leta 1930. Fotoarhiv F. Planina

Leto 1962 imamo upravičeno lahko za najnižjo točko zastoja na razvojni poti turistične dejavnosti. Po dolgoletnih naporih za oživitev turizma pride do ukinitve večjega števila privatnih gostiln. V mestu, Stari Loki in na Trati je bilo 13 gostiln, od junija 1962 ena sama. V Selški dolini sta ostali gostilni le v Železnikih in na Češnjici, v Poljanski dolini pa je ostalo nekaj privatnih gostiln. Ne gre za sektor lastništva, ki ni bistven. Tembolj pa je bistven značaj Škofje Loke, ki je bila med svojim razvojem tesno povezana z gostinsko dejavnostjo. Monopolni položaj takrat obstoječega gostinstva prav gotovo ni mogel roditi zelenih turističnih sadov, kar je zapustilo sled do današnjih dni.

In kaj je delalo Turistično društvo po napornih desetih letih? Takrat je bilo tik pred likvidacijo, pred razpustom in je dalj časa trajalo, da so člani zopet dobili voljo do dela.

V tem usodnem letu 1962 je bilo v Sloveniji v gradnji za 5 milijard S. din gostinskih objektov, od tega v okraju Kranj za 915 milijonov. Okraj Kranj je imel pripravljenih načrtov za 1 milijardo 880 milijonov S. din za nove gostinske investicije, ki naj bi se gradile v prihodnjih letih. Od tega ni ničesar odpadlo na občino Škofja Loka.

Zaradi vsega tega Turistično društvo tudi ni moglo več z gosti zasesti kreditiranih privatnih sob, kajti gostje so spraševali, kaj mu poleg sobe lahko še nudimo za zabavo. Takrat so odhajali težko pridobljeni gostje iz Vojvodine, na katere smo računali, da bodo postali stalni. Povedali so tole: »*Nad lepoto Škofje Loke in okolice smo impresionirani! To je čudovit kraj! Toda povejte nam, kaj pa poleg tega lahko nudite gostu, ki bo pri vas ves teden dni na počitnicah?*« Nikoli več nas niso obiskali. Skrčenje gostinstva je demoraliziralo turistične delavce, ki so izgubili zadnje upanje, da bi se stacionarni turizem kdajkoli vrnil v Škofjo Loko. Vendar delo se je nadaljevalo, ker so turistični delavci ljubili svoj domači kraj.

Turistična komercializacija

S tako dediščino je Loka vstopila v novo obdobje turistične politike, ki se ji je reklo: turistična komercializacija. Tega so se v Loki zavedali vsi. Zaradi zmanjšanja gostinskega omrežja je bila dana minimalna možnost za turistično komercializacijo kraja. Začelo se je ukrepati. Po končani slabi letni sezoni je bil 19. novembra 1962 razširjeni plenum Občinskega sindikalnega sveta in Občinskega komiteja ZK Škofja Loka. Plenum je razpravljal o poročilu občinskega sindikalnega sveta o problemih gostinstva in turizma škofjeloške občine in o poročilu Turističnega društva o razmerah našega turizma v Škofji Loki.

Turistično društvo je predlagalo takojšen pristop k zgraditvi socialističnega sektorja gostinstva na že obstoječih objektih: hitra sanacija kopališča in preureditev zgradbe v gostinske namene in nujna preureditev terase nad Transturistom za poletno sezonsko gostinsko uporabnost, gradnja restavracije na gradu, nadaljevanje kreditiranja privatnih turističnih sob. Za nabavo opreme v turističnih sobah so prejeli preko društva kredite v skupnem znesku 21 milijonov 810.000 S. dinarjev.

Z delom smo začeli znova. Odprt tunel pod Ljubeljem, liberalizacija postopkov in carin na mejah, propaganda in urejanje cen so bili jugoslovanski ukrepi, ki so v Loko hote ali ne hote privedli inozemske goste. Izkupiček je bil skromen, najskromnejši na Gorenjskem, saj ni bilo možnosti za zapravljanje. V gostilnah po vsej občini so pustili turisti 7634 dolarjev. Po predpisih iz leta 1963 se je na podlagi te osnove lahko prejelo 50 odstotkov dinarskega kredita.

Škofja Loka, mestno obzidje na Grabnu ob Perkusovi hiši pred letom 1940. Foto F. Planina

Bore malo v našem primeru, pa še tega ni izkoristilo gostinstvo. Turistično društvo se je pripravilo za turistično komercializacijo tako, da je po desetih letih 1. februarja 1963 ponovno ustanovilo s pomočjo Skupščine občine Škofja Loka že drugi turistični informativni biro.

Končno je bil postavljen skupni cilj: urediti gostinstvo in trgovsko mrežo. Prva je začela trgovina, ki se je otrsela zaostalosti, opremljati in modernizirati lokale, zboljševati izbiro blaga in povečevati promet. Gostinstvo se še dolgo ni zanimalo za turistični promet, kot da se ni zavedalo vpliva naraščajoče motorizacije, ki je spremenila pojem časa, razdalj in prostora in pritiskala ljudi iz centrov v manjše zanimive kraje. Da je bilo gostinstvo v občini nerazvito, zadržuje podatek, da je v letu 1962 izkazovalo le 1,30 odstotka vnovčene realizacije v primerjavi s celotnim gospodarstvom škofjeloške komune.

Loka v poletju

Kakšna naj bo Loka v poletju, so pokazale Prve škofjeloške poletne prireditve v avgustu in septembru 1963; »Visoška kronika«, folklorni večer in »Cvetje v jeseni« so privabili množice ljudi iz vse Slovenije in iz zamejstva. Turistično društvo je sodelovalo pri organizaciji škofjeloških poletnih prireditev.

Slikarji so že od nekdaj izbrali Loko za kraj oddiha in ustvarjanja. Že imena Grohar, Jakopič, Šubic, Jama, Sternen, Birolla, hrvaška slikarka Jelka Strupi in še drugi, ki so bili dolga leta stalno naši gosti, prijatelji in oboževalci Loke, povedo, da je naše mesto z okolico lepo, romantično in prijetno. Turistično društvo se je tega zavedalo, zato je po sklepu občnega zbora 23. februarja 1967 ustanovilo in finansiralo s starim milijonom Groharjevo slikarsko kolonijo,

da je lahko v Loki zaživela. Že pred tem pa je dalo, da bi bila Loka za poletne počitnice čim lepša, posojila tudi muzejskemu društvu.

Mednarodno leto turizma

Turistično društvo se je v letu 1966 intenzivno pripravljalo na mednarodno leto turizma in je postavilo temelje propagandi, da so bile leta 1967 lahko izdane naslednje propagandne izdaje: 30.000 izvodov prvega barvnega prospekta Škofje Loke s Selško in Poljansko dolino (skupno delo vseh Turističnih društev v občini Škofja Loka), 8 vrst barvnih razglednic v nakladi 40.000 izvodov, cenik z informacijami 17.000 izvodov, cenik za turistične sobe 500 izvodov in zelo pomembna izdaja posebnega zemljevida »Škofjeloško ozemlje in soseščina« v nakladi 5000 izvodov. To je bil velik napredek, ker vse do leta 1964 ni bilo za propagando dotiranih niti 500 tisoč S. dinarjev za takrat obstoječih osem Turističnih društev v občini Škofja Loka. Poletni turistični teden skupaj z Groharjevo slikarsko kolonijo pa je bil osrednji prispevek za propagando Loke v mednarodnem letu turizma.

V tem času pa do ustanovitve Občinske turistične zveze v Škofji Loki 21. februarja 1969 je društva v občini povezovala Gorenjska turistična zveza z organiziranimi plenarnimi konferencami, pri katerih je imelo loško društvo pomembne zadolžitve. V letih 1966—67 je pri Skupščini občine Škofja Loka deloval poseben Odbor mednarodnega leta turizma. Takrat se je organiziral seminar za turistične vodnike, predavanja, spremljana z barvnimi diapozitivi, za lastnike privatnih sob, turistični teden z razstavo slik med Groharjevo kolonijo in predavanje »Slikar Ivan Grohar«. Nagrade za urejena okna in vrtove in promenadni koncerti so bili prispevki Turističnega društva.

Občani so se vključili v akcije Turističnega društva, pripravljali proste sobe in pomagali z nasveti. Gosti, ki so prihajali v Loko, so bili večinoma zadovoljni. V privatnih sobah so bili, razen redkih izjem, toplo sprejeti. Nekateri so poslali društvu zahvalna pisma in se niso mogli načuditi lepotam naših krajev. Gostinstvo je napredovalo z ureditvijo lokalov. Krajevna skupnost je bila vključena v vsa vprašanja turizma. Turistično društvo je sprejelo predlog Gorenjske turistične zveze o medsebojnem tekmovanju Gorenjskih društev in doseglo prvo mesto. *Ponovni dokaz, da je mesto hotelo imeti turizem!*

Folklorna skupina

Leta 1969 je uspelo včlaniti v društvo 35 deklet in 24 fantov, iz katerih je nastala odlična folklorna skupina. Nastopali so na treh samostojnih večerih v Loškem gledališču, v Železnikih, na mladinskem mitingu v Kozjem, na Okroglem pri Kranju, v Št. Vidu pri proslavi 100-letnice Tabora, na Loškem izseljeniškem pikniku in drugje. Imeli so 12 uspešnih nastopov. Najvišje priznanje so prejeli s povabilom na nastop dneva mladosti v Beogradu, kjer so častno zastopali Škofjo Loko.

Turistični informativni biro

Vsi upravni odbori Turističnega društva so od samega začetka skrbeli za turistično pisarno in turistično informativni biro. Zasnovan je bil na zelo široki koncepciji, da na informacijskem področju deluje za vsa turistična društva v občini. Delovno področje je naslednje: Turistične informacije za vso občino,

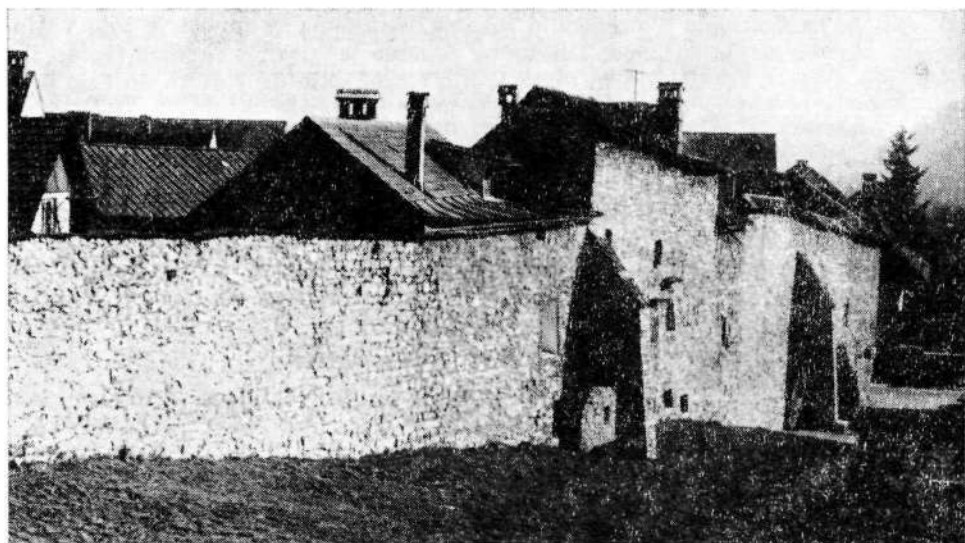
posredovanje prenočišč v zasebnih sobah, meteorološka poročila in informacije o snežnih razmerah na Starem vrhu, razdeljevanje prospektov in propagandnega gradiva, prodaja spominkov in razglednic, skrb za trim stezo in sodelovanje z društvi, zlasti z AMD neprekinjeno v času »Nagrade Loke« in Loškimi letnimi prireditvami ter z muzejem za prodajo »Loških razgledov«. Sodelovanje z ribiško družino in izdajanje ribiških kart, dopisovanje z biroji v Jugoslaviji in inozemstvom in opravljanje poslov menjalnice.

Na zvezni konferenci informacijskih služb v Zagrebu je dobil Turistični informativni biro polno podporo. Doma vedno ni bilo tako. Druga turistična društva, združena v Občinsko turistično zvezo, niso bila prepričana, da biro opravlja delo tudi za njih, in so leta 1970 ukinila dotacijo. Biro je bil začasno zaprt, delo pa je ostalo. Društvo je decembra 1970 prejelo od Gorenjske turistične zveze drugo nagrado, junija 1971 pa diplomu Turistične zveze Slovenije za II. mesto v tekmovanju Slovenskih društev.

TRETJE DESETLETJE 1972—1982

To je bilo obdobje, ko se je Skupščina občine Škofja Loka s posebnim odborom temeljito pripravljala na 1000-letnico Loke v letu 1973. Predlogi in želje izpred dvajset let so postale resnica. Leta 1972 je naše mesto z novim hotelom in drugimi napravami doživelo drugo renesanso. Turistično društvo je za 1000-letnico zgradilo in financiralo TRIM stezo za gradom in v okviru Ljubljanske kmečke ohceti v Loki in pod Starim vrhom organiziralo in financiralo folklorno atrakcijo: Dekliščino.

O turističnem preporodu pričajo: sodelovanje v akciji Turistične zveze Slovenije »Očistimo Slovenijo«, realizacija investicij, kot so novi hotel, žičnica na Starem vrhu, kegljišče, razširitev muzeja, aktivnost loških društev, razvijanje kmečkega turizma, prizadevnost občanov in Skupščine občine Škofja Loka.

Škofja Loka, prenovljeno mestno obzidje na Grabnu. Foto F. Planina 9. 2. 1974

V republiški akciji »Izbiramo najbolj prizadeven turistični kraj v Sloveniji« je bila za to Loka, med 48 ocenjevanimi kraji v republiki izbrana za najbolj prizadevno mesto in je leta 1975 dosegla prvo mesto v Sloveniji. To leto je za društvo tudi pomembno, ker so bila 20. novembra na 17. občnem zboru sprejeta nova pravila, vsebinsko prilagojena novemu ustavnemu redu in novemu republiškem zakonu o društvih.

Po teh pravilih se v Turistično društvo združujejo zavzeti občani, ki žele pospeševati razvoj turizma v skladu s splošnim gospodarskim razvojem krajevne skupnosti in občine Škofja Loka. Delo Turističnega društva pa temelji na načelih samoupravljanja in se preko neposredne demokracije povezuje z vsemi dejavniki v kraju.

Mestni trg

Turistično društvo se je zavzemalo za varstvo prirodnih in kulturnozgodovinskih spomenikov in se je vključevalo v akcije za varstvo in čistočo okolja. Leta 1976 se je lotilo problematike ureditve Mestnega trga in izdelalo nekaj idejnih izhodišč o namembnosti trga. Trg naj bi služil prvenstveno v stanovanjske, upravne, trgovske, gostinske, kulturne in turistične namene. Za uresničitev namembnosti trga je društvo v svojem programu predlagalo: ukinitve cestnega prometa; izselitev vseh proizvodnih in predelovalnih obratov; določitev uporabnosti obstoječim lokalom in iskanje novih izključno za trgovsko, gostinsko in turistično dejavnost; ureditev trga v turistično privlačnost: fasade, portali, razsvetljava, izložbe, zelenica, fontana, klopi, stojnice, zunanji gostinski obrati, cvetje, glasba, prireditve itd. Izhodišča o ureditvi Mestnega trga so bila posredovana Skupščini občine Škofja Loka v razpravo, delo pa je kasneje nadaljevala posebna komisija pri Krajevni skupnosti.

Danes deluje pri Skupščini občine Škofja Loka poseben Odbor za prenovu starega jedra Škofje Loke in vaških področij. Zaradi strokovnega načrtovanja in izvajanja prenove upamo, da bo mesto dobilo svojo pravo podobo in življenje. Da bo to doseženo, moramo najprej rešiti tranzitni promet na Lontrku. Na Mestnem trgu je sicer formalno cestni promet ukinjen, toda proizvodni in predelovalni obrati ter trgovine ga uporabljajo za obračališče svojih težkih kamionov. Mestno jedro se duši v izpušnih plinih avtomobilov, ki razjedajo zaščitene stavebe, ki bodo doživele isto usodo kot Robbov vodnjak v Ljubljani, na katerem zaradi izpušnih plinov razpada marmor, iz katerega je narejen.

Arhitekt dr. P. Fister v »Informacijah« Krajevne skupnosti Škofja Loka v članku: »Ob začetku načrtovanja prenove starega jedra Škofje Loke med drugim ponazarja tudi naslednje: »Prenovljeni predeli naj združujejo vse vrednote, ki predstavljajo in poosebljajo Loko ali neko drugo naselje, postanejo naj najkvalitetnejši bivalni in še bolj kvaliteten vsebinski prostor.«

Pred tridesetimi leti je Ločane mučil problem, ki se mu danes veselo nasmehnemo. Turistično društvo je prejelo sledeče pismo: »Gostilna pri Otetu je v upravljanju JLA. Ima veliko dvorišče in velik konjski hlev. Izgledi so, da bi to gostilno lahko prevzelo Turistično društvo, kar je za mesto zelo važno prav zaradi konjskih hlevov. Vozniki iz obeh dolin nimajo nikjer primerne prostora in krmijo živino kar na Mestnem trgu.« Motorna olja in izpušni plini so mnogo resnejši problem od sena in slame, toda kako lepo bi bilo v Loki, če bi se kaj kmalu nasmehnil tudi temu današnjemu problemu.

Ob otvoritvi turistične poti na Stari grad, na Kobili leta 1955

Nastopi v zamejstvu in proslave

Turistično društvo je predstavilo Loko tudi Slovencem onkraj naših meja. Organizirana fotografska razstava slik Loke in okolice in prikazovanje diazitivov s predavanjem »Loka v besedi in sliki« ob glasbeni spremljavi je bilo svojevrstno doživetje v slovenskih kulturnih domovih v Trstu in v Gorici. Ta nastop je društvo ponovilo tudi v pobratenem mestu Medicini.

S svojo prisotnostjo so člani Turističnega društva aktivno sodelovali na občinski proslavi v Selah na Koroškem, ob 25-letnici svojega obstoja pa na svečani proslavi v galeriji na Loškem gradu.

Prospekti, vodniki, smerokazi

Občinska turistična zveza je leta 1975 izdala nov prospekt. Pri snovanju prospekta so intenzivno sodelovali člani škofjeloškega društva in drugih turističnih društev v občini preko propagandne komisije Občinske turistične zveze. Ta prospekt je Turistična zveza Slovenije ocenila za vzoren.

Turistično društvo Škofja Loka pa je več let želelo, da izda samostojen prospekt, ki bi služil obiskovalcem kot vodnik po Loki. Letos (1982) je ta vodnik izšel. Lep je in zanimiv ter vse glavno pove o Loki. Društvo je mislilo tudi na žive vodnike po mestu in okolici. V marcu leta 1979 je bil štiridnevni tečaj za vodnike po Loki in okolici. Obiskalo ga je 42 mladih članov, dijakov gimnazije in študentov, tako da je danes v društvu registriranih nekaj vzornih vodnikov.

Obiskovalci Loke so spraševali po bližnjih sprehajališčih. Društvo je namestilo turistično karto na tržnici ob brvi, ki označuje osem glavnih turističnih sprehajalnih poti. Mesto je vpisano shematsko z zeleno barvo, smeri poti pa z rdečimi puščicami in tekstom v črni barvi in napis ŠKOFJA LOKA — SPREHODI — REKREACIJA. Posamezne poti so na ličnih lesenih smerokazih ozna-

čene na 31 tablah ali mestih v Loki, in sicer: Crngrob, Krancelj, Kopališče, Stari grad, Hribec, Trim steza, Grad, Suha.

Akcije in prireditve

Do današnjega dne si je društvo v glavnem prizadevalo z vprašanjem, kako zavarovati človekovo okolje pred onesnaževanjem? »Očistimo naše mesto«, pa je naše geslo. Vrsto let se turistično društvo zavzema, da bi bilo mesto čisto in okrašeno z rožami. Pri tem aktivno sodelujejo mladinske in druge organizacije. Izkazali so se: Osnovna šola Peter Kavčič, Šolski center za kovinsko in avtomehansko stroko, Šolski center za lesno stroko, Taborniški odsek Svobodni Kamnitnik in Klub škofjeloških študentov. Širša akcija je bila leta 1978, v kateri je sodelovalo več kot 1000 mladih. Očistili so stari del mesta, breg Selščice od Šeširja do Sovodnja, Trato in Frankovo naselje, breg Poljanščice od Kopališča do Sovodnja. Očistili in obnovili so TRIM stezo. Turistično društvo je prizadevnim mladinskim organizacijam podelilo priznanja in denarne nagrade. Društvo pa je prejelo diplomu od Gorenjske turistične zveze za doseženo tretje mesto v okviru tekmovanja »Najmanj onesnaženo okolje«.

Omembe vreden je tudi sklep Izvršnega odbora, ki je na 21. seji dne 24. marca 1981 podprl prizadevanje Odbora za postavitev spomenika Ivanu Groharju v Sorici in se vključil v akcijo s finančno podporo 10.000 din. Z Groharjem ima društvo že staro zvezo izpred petnajstih let.

V pozni pomladi zadnjega leta opisanega obdobja je zaživel Mestni trg tako, kot si ga želimo večkrat videti. Ljubljanska Kmečka ohcet je imela v Loki »šranganje s prevozom bale«. Turistično društvo Škofja Loka je ta mednarodni folklorni nastop vzorno pripravilo v sodelovanju z Občinsko turistično zvezo. Tudi novega leta ne kaže pozabiti, ki ga je letos oživilo Turistično društvo z novoletno prireditvijo.

To je bil sprehod skozi tridesetletno delovanje Turističnega društva Škofja Loka, ki so ga omogočili njegovi arhivski dokumenti.

UPRAVLJANJE TURISTIČNEGA DRUŠTVA

Trideset let je minilo. Opisali smo dejavnost Turističnega društva. Podatki pa ne bi bili popolni, če se ne bi spomnili na tiste člane, ki so delovali v upravnih ali izvršnih odborih in v nadzornih odborih v tem času.

Turistično društvo Škofja Loka so v tridesetih letih vodili predsedniki:

1. Stevo Šink,	od 1. 4. 1952 do 18. 6. 1962
2. Vladimir Žužek,	od 18. 6. 1962 do 23. 2. 1967
3. Janko Krek,	od 23. 2. 1967 do 30. 9. 1968
4. Tine Kalan (podpredsednik),	od 30. 9. 1968 do 4. 3. 1970
5. Tone Mlakar,	od 4. 3. 1970 do 7. 3. 1974
6. Janko Oblak,	od 7. 3. 1974 do 22. 2. 1978
7. Vladimir Žužek,	od 22. 2. 1978 do 21. 4. 1981
8. Pavle Hafner,	od 21. 4. 1981

Bilo je 19 občnih zborov, na katerih so bili izvoljeni v odbore sledeči člani:

1. Babič Jože	5. Bogataj Matevž	9. Čujevič Matija
2. Berčič Franc	6. Bračko Janko	10. Demšar Pavle
3. Bidovec Janko	7. Brodar Ivan	11. Dolenc Drago
4. Blaznik Jelka	8. Burdych Fernanda	12. Dolenc Janez

13. Doljak Vencelj	34. Linke Rudi	55. Potočnik Lojze
14. Eržen Janez	35. Lotrič Ernest	56. Primožič Vinko
15. Gregorc Drago	36. Luštica Drago	57. Puhar Ivo
16. Humer Franci	37. Marguč Silvo	58. Rebec Franc
17. Igličar Albin, ml.	38. Matek Jože	59. Regvat Janko
18. Jemc Janez	39. Novak Jaka	60. Remškar Stane
19. Ješe Miha	40. Oblak Stane	61. Reš Franc
20. Kavčič France	41. Ogrin Anton	62. Savnik Desana
21. Klančar Mirko	42. Panjan Peter	63. Strel Franc
22. Kopal Sveto	43. Pavlovec Andrej	64. Strlič Nuša
23. Koložvari Geza	44. Pehar Jože	65. Štibil Rajko
24. Krapež Stane	45. Pehar Mara	66. Štrekelj Marija
25. Krišelj Milan	46. Pevc Lenčka	67. Thaler Janez
26. Križnar Stanka	47. Pipp Peter	68. Tomanič Radovan
27. Krmelj Francka	48. Pirc Tone	69. Tušek Janez
28. Kržišnik Jože	49. Plestenjak Ivo	70. Veselinovič Vojo
29. Kržišnik Tone	50. Plestenjak Karel	71. Vraničar Marko
30. Kuželj Erik	51. Pokorn Peter	72. Zadnik Zvezdana
31. Lampič Andreja	52. Polajnar Špela	73. Zupanc Vida
32. Lavrinc-Lebar Marija	53. Polajner Mirko	74. Žargi Štefan
33. Leber Jože	54. Popov Branko	75. Žebre Franc

IN MEMORIAM UMRLIM ČLANOM TURISTIČNEGA DRUŠTVA

Umrlji člani upravnega in nadzornega odbora:

1. Bogataj Matevž	6. Ogrin Anton	11. Regvat Janko
2. Brodar Ivan	7. Pehar Jože	12. Remškar Stane
3. Gregorc Drago	8. Plestenjak Ivo	13. Šink Stevo
4. Kalan Valentin	9. Plestenjak Karel	14. Veselinovič Vojo
5. Krek Janko	10. Puhar Ivo	

Umrlji člani Turističnega društva:

1. Arh Rozalija	27. Ješe Marija	52. Potočnik Martin
2. Bernik Alojz	28. Kavčič Francka	53. Rant Barbara
3. Bernik Leonora	29. Kofol Mihaela	54. Roblek Leopoldina
4. Bernik Marija	30. Kolendo Viktor	55. Rupar Franc
5. Božnar Neža	31. Konič Stane	56. Simončič Andrej
6. Brūfah Viktor	32. Kosec Franc	57. Simonič Ivanka
7. Burdych Evgen	33. Kumer Janez	58. Simonič Primož
8. Burdych Otokar	34. Lampič Slavko	59. Svoljšak Franjo
9. Cerar Franc	35. Lorbek Milan	60. Šink Alojzija
10. Dagarin Jernej	36. Lukanc-Pogačnik Ana	61. Šinko Francka
11. Debeljak Viktor	37. Lukančič Milena	62. Škrlep Peter
12. Detela Jože	38. Lušin Ivo	63. Škrlj Miha
13. Dolenc Zora	39. Malenšek Anton	64. Šolmajer Franc
14. Eržen Jože	40. Mateveber	65. Štrekelj Ivan
15. Fajfar Jože	Gabrijel, ml.	66. Štukl Jakob
16. Gojnič Ivanka	41. Miklavčič Rozalija	67. Tavčar Ivan
17. Gregorc Fani	42. Oblak Franc	68. Tavčar Marjan
18. Hafner Ivan	43. Oblak Ivanka	69. Trdina Janko
19. Hafner Pavle	44. Ogrin Rezika	70. Treo Terezija
20. Hafner Vera	45. Pagon Alberta	71. Vodep Leopold
21. Jaklič Stanko	46. Peternelj Andrej	72. Zaletel Tine
22. Jamnik Anica	47. Peternelj Marija	73. Zihert Minka
23. Janežič Jelo	48. Planina Lovro	74. Zupanc Lojze
24. Javornik Angela	49. Počivalnik Anica	75. Zontar Franc
25. Jenko Stanislav	50. Polenec Polde	76. Žužek Viktor
26. Jercog Ludvik	51. Poljanec Janko	

SKLEPNE MISLI

Ce bi se lahko danes zbrali vsi člani, ki so bili izvoljeni v organe upravljanja škofjeloškega Turističnega društva v tridesetih letih, bi bil to za 30-letni jubilej svečan in velik turistični parlament mesta Škofja Loka.

Nobena še tako pomembna organizacija turizma ne more nadomestiti učinkovitega dela turističnih aktivistov, združenih v samoupravni družbeni turistični organizaciji. To je potencial idej in čudovit multiplikator misli in najširša družbena kontrola na področju turizma. V Turističnem društvu se združujejo samo tisti občani, ki živijo s svojim krajem. Ponosni smo lahko, da jih je toliko sodelovalo aktivno pri razvijanju turistične dejavnosti in turistične miselnosti v Škofji Loki.

Pa še tole: Nekdo je nedavno pametno povedal, da turizma ni mogoče zavreti, pa čeprav bi ga prepovedali z zakonom!

Zusammenfassung

DREISSIG JAHRE TÄTIGKEIT DES TOURISTISCHEN VEREINES IN SKOFJA LOKA

Der Autor beschreibt die Tätigkeit des Touristischen Vereines in Škofja Loka, der am 1. April 1952 gegründet wurde. Die touristische Wirksamkeit der Stadt reicht aber noch ins vorige Jahrhundert zurück, wurde doch schon im Jahre 1873 eine Badegesellschaft und im Jahre 1875 ein Verschönerungsverein gegründet.

Das erste Jahrzehnt 1952—1962 war der Werbearbeit und Vorbereitungen für die Entwicklung der touristischen Tätigkeit gewidmet. In dieser Zeit erlebte die Stadt durch die Aktivität des Touristischen Vereines eine wahre Wiedergeburt. Die Bestrebungen der Vereinsmitglieder zeigten sich vor allem im kommunalen Schaffen, in der Propaganda und in Schritten zur Verschönerung der Stadt und ihrer Umgebung mit der Zielsetzung, daß das Geordnetsein des Ortes eine Vorbedingung für das Wohlbefinden der Einheimischen und ihrer fremden Gäste sein sollte. Zu diesem Zweck wurden unter anderem mit Preisen bedachte Wettbewerbe für die Verschönerung der Stadt und sogenannte touristische Wochen organisiert.

Im zweiten Jahrzehnt 1962—1972 kam es im Jahre 1962 zur Aufhebung privater Gasthäuser, was für die Entwicklung des Tourismus langwierige Folgen hatte. Der Verein setzte seine Arbeit fort und begann Privatzimmer zu kreditieren. Im internationalen touristischen Jahr 1967 wurde der erste farbige Prospekt »Škofja Loka mit dem Selca- und Poljanetal« herausgegeben, eine gemeinsame Arbeit aller touristischen Organisationen der Gemeinde. Von großer Bedeutung war die Herausgabe einer besonderen geographischen Karte mit dem Titel: »Gebiet von Škofja Loka und seiner Nachbarschaft«, die vom Touristischen Verein verlegt wurde. Im Jahre 1969 wurde eine folklore Gruppe organisiert, die mit ihren Darbietungen auch in anderen Orten auftrat. Auf informatorischem Gebiet war ein Auskunftsbüro für alle touristischen Vereine der Gemeinde tätig.

Im dritten Jahrzehnt 1972—1982 bereitete sich die Gemeindeversammlung Škofja Loka in einem besonderen Ausschuß gründlich auf die Tausendjahrfeier der Stadt im Jahre 1973 vor. Schon 20 Jahre vorher gemachte Vorschläge und Wünsche wurden zur Wirklichkeit. Ein neues Hotel wurde gebaut, die Seilbahn auf den Stari Vrh errichtet, eine Kegelbahn eröffnet, das Museum wurde erweitert, mit der Entwicklung des Bauertourismus wurde begonnen. Die Aktivität aller Vereine, die Betriebsamkeit der Gemeindeglieder und der Gemeindeversammlung Škofja Loka sind beredte Zeiger der touristischen Wandlung. Im Wettbewerb der Republik Slowenien unter dem Schlagwort »Wählen wir den touristisch strebsamsten Ort Sloweniens«, errang Škofja Loka im Jahre 1975 den ersten Platz. Der Verein trat in den slowenischen Kulturheimen in Triest und Gorica mit einer Fotoausstellung mit

Motiven aus Skofja Loka und seiner Umgebung auf und veranstaltete Vorträge über »Skofja Loka in Wort und Bild« mit musikalischer Begleitung.

In den letzten Jahren bildete der Verein neue Führer durch die Stadt und ihre Umgebung aus und gab eine Werbeschrift mit dem Titel »Führer durch Škofja Loka« heraus. Seine weitere Tätigkeit bis auf den heutigen Tag befaßte sich in der Hauptsache mit der Thematik: Wie ist unsere Umwelt vor Verschmutzung zu schützen? »Reinigen wir unsere Stadt« ist die Losung des Touristischen Vereines, der sich schon seit einer Reihe von Jahren für die Sauberkeit der Stadt und ihre Schmückung mit Blumen einsetzt.